

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding Dans
hbo-bacheloropleiding Docent Dans
Associate degree Dans

voltijd

Hanzehogeschool Groningen

**De kracht van
kennis.**

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding Dans
hbo-bacheloropleiding Docent Dans
Associate degree Dans

voltijd

Hanzehogeschool Groningen

CROHO nrs. 34798, 34940, 80085

Hobéon Certificering

Datum

22 oktober 2019

Auditpanel

Drs. G.M.R. Klaassen MSM, voorzitter

B. Wittebol MA

Prof. M.D. Mills, MA

Dr. E.M.M. Wildschut

J. van Meel

M.W. uit den Bosch, student-lid

Secretaris

H.R. van der Made

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	25
6.	AANBEVELINGEN	27
BIJLAGE I	Scoretabellen paneloordelen	29
BIJLAGE II	Programma, werkwijze en beslisregels	31
BIJLAGE III	Lijst geraadpleegde documenten	35
BIJLAGE IV	Panel Samenstelling	37

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hanzehogeschool Groningen
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief, datum besluit 26 februari 2018
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Bachelor Dance Bachelor Docent Dans Associate Degree Dans
registratienummer croho	34798 34940 80085
domein/sector croho	Kunst
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Bachelor – Associate Degree
graad en titel	Bachelor of Dance Bachelor of Dance in Education Associate Degree of Dance
aantal studiepunten	240 – 240 – 120 EC
afstudeerrichtingen	n.v.t.
locaties	Amsterdam, Groningen
variant	Voltijd
onderwijstaal	Nederlands/Engels
datum audit / opleidingsbeoordeling	28 en 29 mei 2019

2. SAMENVATTING

De drie opleidingen waarvan de beoordeling in dit rapport is opgenomen, maken deel uit van het *Lucia Marthas Institute for Performing Arts* (LMIPA), dat onderdeel is van de Hanzehogeschool Groningen. Het LMIPA heeft twee vestigingen, in Amsterdam en Groningen. De drie opleidingen worden alle op beide vestigingen aangeboden. De Bacheloropleiding Dans en de Bacheloropleiding Docent Dans worden in Nederland door zeven hogescholen verzorgd; de Ad Dans, uitsluitend door LMIPA.

Standaard 1. Beoogde leerresultaten

LMIPA heeft voor de hbo-bachelors Dans en Docent Dans een heldere verbinding tot stand gebracht met de landelijke profielen en haar eindcompetenties specifiek gemaakt voor LMIPA en nader geconcretiseerd. De landelijke profielen zijn voor wat betreft het bachelorniveau gekoppeld aan de niveaus als geïndiceerd door het Nederlandse en Europese Kwalificatie Raamwerk en de Dublin Descriptoren; de beoogde leerresultaten van de beide bachelors zijn daarmee zowel inhoudelijk als qua niveau internationaal ingebed; onderzoek, c.q. de onderzoekende houding is er stevig in geïncorporeerd en haar visie op onderzoek heeft LMIPA helder geëxpliciteerd.

De Associate degree Dans is een unieke opleiding in Nederland, waarvoor LMIPA een eigen uitwerking naar niveau 5 heeft ontworpen. Dit is op uitstekende wijze gebeurd; de uitwerking van de onderzoekende houding van de Ad'er zou het panel nog wat nader gepreciseerd willen zien om in dezen nog meer richting te geven aan het eindniveau van het Ad-programma.

De eigen profilering is exceptioneel stevig in de beoogde leerresultaten verankerd voor alle drie de opleidingen en gebeurt door instituutseigen competenties die het accent op dans en zang leggen en wat minder op acteren. Ook vindt het panel de sociaal/maatschappelijke oriëntatie op diversiteit een fraai element in de profilering, dat bovendien aansluit op een van de strategische thema's van de Hanzehogeschool.

Het panel beoordeelt Standaard 1, de beoogde leerresultaten, van zowel de bachelors Dans als Docent Dans en de Associate degree Dans, ook vanuit een internationaal perspectief van een voorbeeldige kwaliteit en daarmee als **'voldoet'**.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving

LMIPA hanteert een fraai uitgewerkt 'onderwijsgebouw' met treden en een doorlopende leerlijn van onderbouw tot – straks – een master. Er is sprake van een heldere vertaling naar onderwijseenheden met leeruitkomsten, die per domein integraal worden getoetst. Ook onderwijskundig zijn de programma's goed doordacht: de heldere inhoudelijke uitwerking en de geboden structuur bieden docenten en studenten veel transparantie en houvast. Op dit punt, zo constateert het panel, is sinds de vorige accreditatie een indrukwekkende slag gemaakt.

Er is een heldere intakeprocedure met selecterende audities. Een 'schakelprogrammaatje' tussen Ad en Bachelor is atypisch binnen het hbo, maar kan het panel billijken vanuit de *'tight timetables and the choices one has to make'*. Er is veel ruimte voor individuele keuzes en ontwikkeling: zo zijn er niveaugroepen, specialisaties in de eindfase en tailormade begeleiding. Dit alles leidt daadwerkelijk tot *student centred education*, wat studenten ook als zodanig ervaren. Studenten kunnen excelleren via honours-trajecten en korte praktijkstages. Specifiek voor de bachelor Docent Dans zou het aantal stages in het reguliere onderwijs nog uitgebreid kunnen worden.

Het docententeam is bovengemiddeld gekwalificeerd. Studenten spreken in lovende en enthousiaste bewoording over hun docenten. Ondanks het relatief grote aantal parttime docenten constateert het panel de aanwezigheid van een stevig *team*, dat de programma's inhoudelijk-creatief draagt, stevig eigenaarschap uitstraalt en veel ruimte krijgt en neemt om bij de ontwikkeling van de curricula betrokken te zijn en eraan bij te dragen. Docenten weten precies wat er van hen wordt gevraagd en hebben een gedeeld beeld over de onderwijsuitvoering, ook de parttimers. Hoewel er – niet ongebruikelijk voor een relatief kleine organisatie – veel dubbelrollen/-functies zijn, vooral bij de vaste staf, wordt dit niet ervaren als probleem; dat geldt ook voor werkbelasting.

Zowel de studiebegeleiding als de informatievoorziening voor studenten heeft LMIPA op orde. Ook de specifieke faciliteiten voor de drie dansopleidingen zijn aanwezig. In Groningen zijn de faciliteiten door nieuwbouw recent vernieuwd en geactualiseerd, in Amsterdam zou naar het oordeel van het panel hetzelfde moeten gebeuren: Alles is er, maar een nieuw gebouw waarin alle programma's en faciliteiten zijn gehuisvest met goede geluidsisolatievoorzieningen zou passend zijn voor het hoge niveau dat LMIPA nastreeft en laat zien.

Het panel benadrukt in zijn oordeel op deze standaard het doorwrochte karakter en de exceptioneel hoge kwaliteit van de programma's, als ook de uitvoering ervan door een uitmuntend docententeam. Dat de faciliteiten, met name in de Amsterdamse vestiging, niet de *state-of-art* uitstraling hebben die men bij een instituut van deze internationale allure zou mogen verwachten, vindt het panel weliswaar voor het CvB van de hogeschool een aandachtspunt, maar niet van doorslaggevende betekenis voor zijn oordeel. Het panel beoordeelt Standaard 2, Onderwijsleeromgeving, voor de Bachelors Dans, Docent Dans en de Associate degree Dans als uitstekend, en komt voor de drie opleidingen tot het oordeel **'voldoet'**.

Standaard 3. Toetsing

Het toetsgebouw van de drie opleidingen staat stevig: er zijn heldere, welomschreven tentamenmomenten en een transparante en passende beoordelingssystematiek. De hoeveelheid beoordelingsformulieren kan, naar het oordeel van panel, nog wat worden gereduceerd.

De verbinding tussen de eindcompetenties en de leerdoelen van de verschillende onderwijseenheden heeft LMIPA voor alle programma's geconcretiseerd. Studenten weten waarop zij worden getoetst en de toepassing van het meer-ogenprincipe en kalibratie maakt de beoordelingen betrouwbaar; de inzet van het *continuous assessment* is een fraai mechanisme en biedt studenten veel feedback op hun ontwikkeling.

De afstudeerprogramma's van de opleidingen zijn zodanig vormgegeven dat ze de studenten uitdagen om het door hen behaalde theoretische niveau en het praktijkniveau – zoals geïndiceerd door de beoogde leerresultaten – te demonstreren.

De examencommissie is stevig in positie; de opleiding kan overwegen om niet enkel de uitkomsten van een toets te communiceren, maar ook de onderliggende resultaten direct te verstrekken; die moeten nu bij de examencommissie worden aangevraagd.

Met name de bovengemiddeld goede en consequent uitgewerkte toetssystematiek met veel ruimte voor continue formatieve feedback en de aandacht die LMIPA heeft besteed aan de validiteit van de toetsing brengt het panel voor zowel de Bachelors Dans en Docent Dans als de Associate degree Dans tot het oordeel **'voldoet'**.

Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten

Het panel oordeelt overall positief over het gerealiseerde eindniveau van de drie opleidingen. De 'compleetheid' van de afgestudeerden is opmerkelijk groot en zorgt ervoor dat zij in de volle breedte van het werkveld kunnen worden ingezet en worden gewaardeerd. Het werkveld constateert bij zowel de tweede- en derdejaars als bij de afgestudeerden al jaren een hoog en stabiel kwaliteitsniveau en merkt op dat LMIPA de laatste jaren nog meer dan voorheen - geheel afgestemd op de veranderende eisen van het werkveld - investeert in de zangkwaliteiten van zijn afgestudeerden. Ook voor het niveau waarop studenten hun vaardigheden demonstreren - gekenschetst als 'classically trained' - ontmoet LMIPA veel waardering.

De performances die het panel heeft gezien, zijn overtuigend en exemplarisch voor het uitzonderlijk hoge niveau van de afgestudeerden. De onderzoekende houding/reflectie, met name ook in relatie tot de eigen artistieke route en persoonlijke ontwikkeling is manifest, zowel in de beoordeelde eindwerken als tijdens de gesprekken met studenten en alumni.

Het onderscheid tussen het eindniveau van de Ad en de Bachelors is helder. Het niveau van de door de Ad-afgestudeerden opgeleverde research papers is weliswaar nergens ondermaats, maar nog wel sterk wisselend. Daarop kan de opleiding meer sturen, zowel binnen het programma als bij het afstuderen.

Het panel beoordeelt in de afweging tussen voorgaande constatering Standaard 4, Gerealiseerde leerresultaten, met name voor de Bachelors Dans en Docent Dans, maar ook voor de Associate degree Dans als zijnde van een hoog niveau, en komt voor de drie opleidingen tot het oordeel '**voldoet**'.

Algemene conclusie:

Het panel stelt vanuit internationaal perspectief vast dat de opleiding de afgelopen jaren in staat is geweest haar excellentie vast te houden en - sterker nog - deze op onderdelen verder te verankeren. Er is overduidelijk sprake van een kwaliteitscultuur binnen de LMIPA-gemeenschap.

Met het oordeel 'voldoet' voor de hbo-bacheloropleiding Dans, de hbo-bacheloropleiding Docent Dans en de Associate degree Dans van LMIPA op alle vier NVAO-standaarden, komt het panel voor alle drie de opleidingen als geheel tot een '**positief**' eindoordeel.

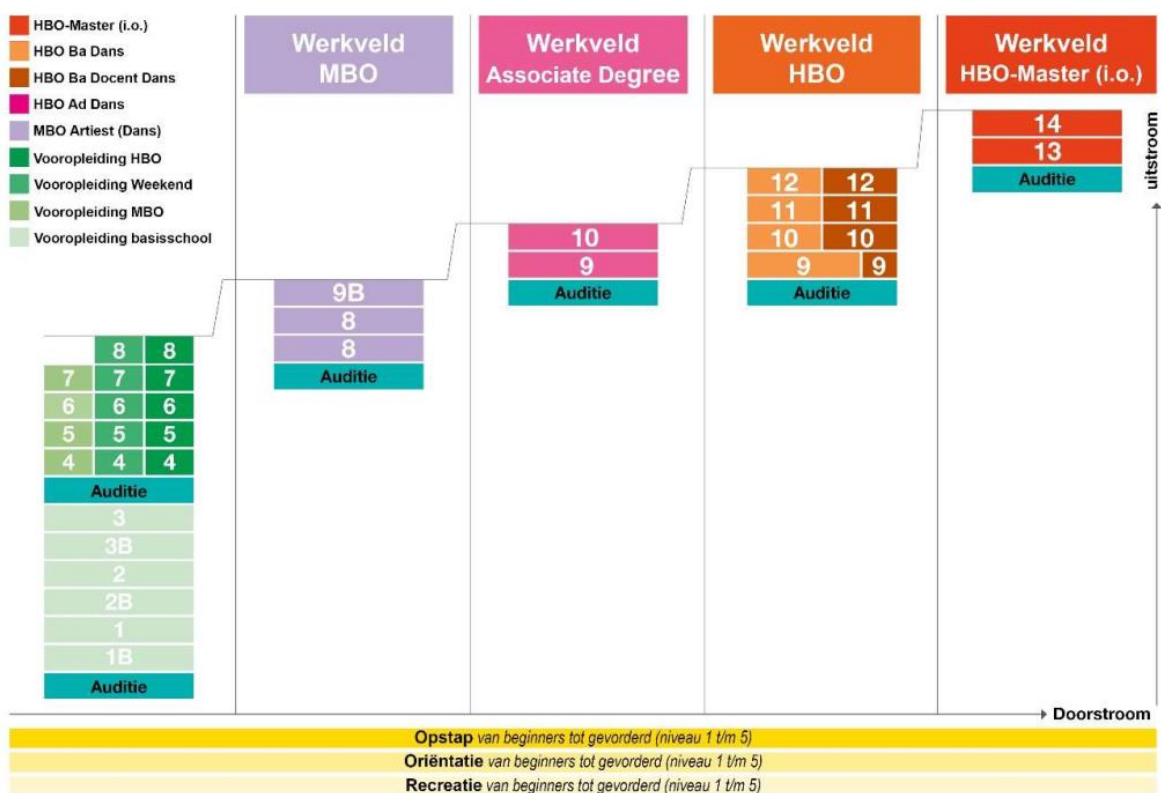
Het auditpanel adviseert de NVAO derhalve tot het behoud van de accreditatie van de opleidingen.

Na instemming van de panelleden is dit rapport vastgesteld door de voorzitter te Den Haag op 22 oktober 2019.

3. INLEIDING

Het Lucia *Marthas Institute for Performing Arts* leidt podiumkunstenars en docenten op voor het werkveld van de performing arts, meer specifiek: voor de segmenten Pop, Show, Musical en Urban. De leerresultaten richten zich op de zogenoemde *triple threat* van de *performing arts*: dansen, zingen en acteren (DAS). Talent-shows op televisie dragen eraan bij dat jongeren gaan dansen en zingen en hierin opgeleid willen worden. Het werkveld is internationaal, breed, groeit en heeft behoefte aan hoogopgeleide, breed inzetbare podiumkunstenars en docenten.

Een bijzonder aspect van LMIPA is dat zij een doorlopende leerlijn heeft ontwikkeld, die getalenteerde leerlingen via een 'tredensysteem' vanaf de basisschool en verschillende dans-educatieve vooropleidingen in staat stelt om uiteindelijk door te stromen naar het hbo. In schema ziet de doorlopende leerlijn in treden er als volgt uit:

De doorlopende leerlijn geeft LMIPA vorm samen met ROC Noorderpoort (MBO) en het Marthas Institute for Performing Arts, een stichting waarin alle voortrajecten van LMIPA zijn opgenomen.

De onderhavige rapportage bevat uitsluitend de beoordeling van de treden 9 en 10 (Associate degree) en de treden 9 t/m 12 (Bachelors Dans en Docent Dans). De drie opleidingsprogramma's zijn in hun fundament grotendeels gelijk, waar zij verschillen is dit expliciet beoordeeld en in de tekst aangegeven.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

4.1. Beoogde leerresultaten

Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Bevindingen

Bachelor Dans

De Bacheloropleiding Dans beoogt podiumkunstenars af te leveren die geschoold zijn in dans, zang en acteren. Afgestudeerden van de opleiding Dans komen terecht in het pop-, show-, urban-, musicalwerkveld. De alumni van de opleiding zijn pop-, show- of musicaldanser met specifieke expertise, waaronder *triple threat*, binnen de podiumkunstvorm popdans, showdans en musicaldans. Zang- en acteerkunst zijn bij deze kunstvormen ondersteunend.

Haar internationale oriëntatie ziet de opleiding als noodzaak om het (toekomstig) werkterrein van de afgestudeerden geografisch zo breed mogelijk te laten zijn: hoe getalenteerd een alumnus/alumna ook is, de aard van het productieaanbod bepaalt mede zijn/haar kansen in het werkveld. Studenten worden dan ook met een focus op het internationale werkveld opgeleid.

Bachelor Docent Dans

Voor de Bacheloropleiding Docent Dans geldt dat het programma niet alleen voorbereidt op het docentschap Dans, maar de afgestudeerde ook in staat stelt om te figureren als competente podiumkunstenaar. Daartoe is de propedeuse van de beide Bachelorprogramma's (en het Ad-programma) identiek en zijn veel onderdelen in de hoofdfase eveneens gemeenschappelijk (zie ook onderstaand schema).

Ook de afgestudeerde docent Dans heeft specifieke expertise binnen de popdans, showdans, urban- en musicaldans. Bij deze vormen van dans zijn ballet, jazz- en tapdans, en song & dance een sterke ondersteuning. De opleiding beoogt dan ook dat haar afgestudeerde docenten Dans lessen in deze disciplines kunnen verzorgen. Ook is de afgestudeerde docent Dans toegerust om leergangen te ontwerpen voor de gehele 'kolom' van het dansonderwijs, zoals het basis- en voortgezet onderwijs (binnenschools), de Kunsteducatie (buitenschools/recreatief) en het Kunstvakonderwijs.

Associate degree Dans

De Associate degree Dans beoogt jonge podiumkunstenars af te leveren, die sterk uitvoerend worden ingezet in een bepaalde rol binnen een professionele productie op basis van een specifiek talent, geslacht, leeftijd en uitvoerende kwaliteiten. Ook biedt de opleiding kansen aan instromende mbo-gediplomeerde danstalenten voor wie de vierjarige bacheloropleiding Dans (mogelijk) te hoog is gegrepen of die (in eerste instantie) opzien tegen een vierjarige vervolgstudie. Talentvolle mbo'ers krijgen daardoor de mogelijkheid om – met een diploma – door te groeien naar een carrière in professionele producties, waarvoor zij als mbo-danser niet zijn opgeleid. Daarnaast wordt, al dan niet in directe aansluiting op de Ad, de basis gelegd voor een eventuele vervolgstudie, de hbo-bachelor.

Borging niveau

Het Bachelorniveau dat zowel de Bachelor Dans als de Bachelor Docent Dans dienen te behalen, kenmerkt zich vakinhoudelijk volgens het LMIPA in de mate van artistieke, vaardigheid, multidisciplinariteit, ondernemerschap en verdieping. Ook beschikken de bachelors over het vermogen om zelfstandig te kunnen werken en hebben zij bij het bachelorniveau passende leervaardigheden ontwikkeld. De beoogde leeruitkomsten van beide bacheloropleidingen heeft LMIPA dan ook afgeleid van de landelijke profielen voor respectievelijk de Hbo-bachelor Dans (geactualiseerd in 2016) en de Hbo-bachelor Docent Dans (geactualiseerd in 2018); deze profielen zijn op hun beurt weer gebaseerd op het Nederlands Kwalificatieraamwerk Hoger Onderwijs; hierin zijn zowel de inhoudelijke oriëntatie van de opleidingen als de niveaubeschrijvingen (niveau 6) op basis van de zogenoemde Dublin Descriptoren opgenomen. Het panel stelt vast dat het niveau van beide bacheloropleidingen voldoende is geborgd.

De Associate degree Dans van LMIPA is in Nederland (nog) een unieke opleiding; een landelijk beroepsprofiel voor de Ad Dans bestaat dan ook niet. LMIPA heeft op basis van het landelijke bachelorprofiel Dans en het Europese Kwalificatieraamwerk, waarin de Dublin Descriptoren voor het NLQF-niveau 5 zijn gedefinieerd, zelf – in afstemming met het werkveld – de eindcompetenties van de Ad Dans ontwikkeld en vastgesteld.

Voor ieder van de drie opleidingen heeft LMIPA vijf domeinen gedefinieerd, waarin zij de bijbehorende studieonderdelen en de daaraan gekoppelde leeruitkomsten/kwalificaties heeft vastgelegd. Alle leeruitkomsten/kwalificaties van de domeinen vormen tezamen de beoogde leerresultaten van elk opleidingsprogramma. De beoogde leerresultaten worden telkens per trede/fase integraal behaald (en getoetst). Schematisch zijn de domeinen van de drie opleidingen als volgt weer te geven:

<i>Ad Dans</i>	<i>Bachelor Dans</i>	<i>Bachelor Docent Dans</i>
Dance: in dit domein staat de beheersing van de danstechnische domeinonderdelen centraal.		
Music Theatre: in dit domein staat de beheersing van de muziektheater-technische onderdelen centraal.		
Interdisciplinary Practical: de praktijk-domeinonderdelen van dit domein hebben als doel de domeinonderdelen van andere domeinen te ondersteunen of staan op zichzelf zonder koppeling met andere domeinonderdelen. Binnen dit domein wordt ook ruimte gecreëerd om zowel modulair (in trede 9/10) als door middel van keuzeonderdelen het curriculum in te vullen. In het praktijkgedeelte van dit domein wordt een aantal onderdelen niet getentamineerd. Daarnaast wordt een aantal onderdelen getoetst binnen de domeinen Dance en Music Theatre.		
Interdisciplinary Theory: de theorie-domeinonderdelen van dit domein hebben als doel de domeinonderdelen van andere domeinen te ondersteunen of staan op zichzelf zonder koppeling met andere domeinonderdelen. In het kader van het domeinonderdeel Field Orientation Theatre maakt de student bijvoorbeeld kennis met alle mogelijke vormen van kunst en kunstuitingen en een breed werkveld. In het theoriegedeelte van dit domein wordt een aantal onderdelen niet getentamineerd. Daarnaast wordt een aantal onderdelen getoetst binnen het domein Theatre Theory.		
Theatre Theory: in dit domein wordt kennis van de theoretische en historische achtergrond van de (podium)kunst verworven. In trede 9 wordt dit domein gecombineerd met het domein Educational Theory en oriënteert de student zich op de onderwijspraktijk en maakt hij kennis met de onderwijskundige, didactische en methodische aspecten van het danskunst-onderwijs.	Educational Theory: in dit domein oriënteert de student zich op de onderwijspraktijk en maakt hij kennis met de onderwijskundige, didactische en methodische aspecten van het danskunderwijs. Daarnaast wordt in dit domein de theoretische achtergrond van de (podium) kunst verworven. In trede 9 (zie Inleiding) wordt dit domein gecombineerd met het domein Theatre Theory van de opleiding Hbo-Bachelor Dans.	

Ad Dans	Bachelor Dans	Bachelor Docent Dans
<p>Theatre Practical: in dit domein maken de studenten kennis met hun toekomstige werkveld. Studenten doen praktijkervaring op door middel van podiumpraktijkstages op een niveau dat past bij de studiefase waarin de student zich bevindt. In trede 9 (zie Inleiding) wordt dit domein gecombineerd met het domein Educational Practical en woont de student lessen bij en observeert hij de docent Dans. Op deze manier wordt zijn bewustwording vergroot van zowel de praktijk van het lesgeven, als van de opbouw van een les.</p>		<p>Educational Practical: in dit domein woont de student lessen bij en observeert hij de dansdocent. Daarnaast leert hij zelfstandig lesgeven. Op deze manier wordt zijn bewustwording vergroot van zowel de praktijk van het lesgeven, als van de opbouw van een les. Ook maken de studenten in dit domein kennis met hun toekomstige werkveld. Studenten doen praktijkervaring op door middel van podiumpraktijkstages op een niveau dat past bij de studiefase waarin de student zich bevindt. In trede 9 (zie Inleiding) wordt dit domein gecombineerd met het domein Theatre Practical van de opleiding Hbo-Bachelor Dans.</p>

Vervolgens heeft de opleiding ieder domein geconcretiseerd in domeinonderdelen, competenties en leeruitkomsten/kwalificaties (zie Standaard 2). Het panel vindt deze uitwerking voldoende concreet en in hoge mate richtinggevend voor de curricula van de afzonderlijke programma's.

In de uitwerking van de leerresultaten van de beide Bachelors maakt LMIPA onderscheid tussen kwalificaties die de student behaalt op grond van de landelijke beroepsprofielen en kwalificaties die zij specifiek acht voor het profiel van de LMIPA-afgestudeerde bachelor. Daarbij ligt de nadruk in het specifieke LMIPA-profiel in het bijzonder op de kennis en beheersing van de DAS-technieken, de *triple threat* van de performing arts: *Dance, Acting & Singing*.

In alle drie de profielen (Ad, Bachelors Dans en Docent Dans) is het onderzoekend vermogen van de student expliciet benoemd, bij de Ad onder meer als '*...heeft analytisch inzicht*', '*...onderzoekt vakinhoudelijke ontwikkelingen, integreert deze in de eigen visie en past ze toe*'; bij de bachelor Dance gaat het daarenboven ook o.a. om '*...een onderzoekende houding*' en het vermogen '*...praktijkgericht onderzoek te doen*' en '*...zijn werk in een breder (inter)cultureel, maatschappelijk en internationaal kader te plaatsen*'. In het profiel van de Bachelor Docent Dans, tenslotte, is o.a. opgenomen dat de afgestudeerde '*...de resultaten van (artistiek) praktijkonderzoek gebruikt om zijn eigen beroepsvisie verder te ontwikkelen en zijn persoonlijk werkconcept te expliciteren*'.

Validering

Naast de validatie van de landelijke beroeps- en opleidingsprofielen door een brede vertegenwoordiging uit de respectieve werkvelden, kent LMIPA haar eigen afstemmingscyclus met de afzonderlijke werkvelden.

Zo voert de opleiding jaarlijks een gesprek met een aantal vertegenwoordigers van het werkveld, die in de achterliggende periode met studenten van LMIPA te maken hadden. Op basis van de notulen van dit gesprek, die het panel heeft ingezien, voert de opleiding eventuele wijzigingen door. Daarnaast kent LMIPA een beoordelingscommissie van experts uit het werkveld. Deze commissie beoordeelt het niveau van de studenten, en geeft gevraagd en ongevraagd advies aan het managementteam.

Landelijk is LMIPA vertegenwoordigd in o.a. het Landelijk Netwerk Dans, de Vereniging voor Dans en Muziekgeneeskunde en de Stichting Noorder Muziekcentrum (NMC); LMIPA heeft bovendien in de afgelopen jaren het Network Musical Theatre Europe (NMTE) opgericht, samen met de Academy of Music and Drama of the University of Gothenburg, de Guildford School of Acting of the University of Surrey en de Studiengang Musical van de Folkwang Universität der Künste (Essen).

Dit netwerk maakt uitwisseling in internationale projecten mogelijk en beoogt excellentie te bevorderen van het kunstvakonderwijs in Europa op zowel artistiek als pedagogisch gebied.

Uit het gesprek dat het panel met de werkveldvertegenwoordiging van de opleiding voerde, blijkt een hoge betrokkenheid van de deelnemers bij de kwaliteit(sborging) van de opleiding. Ook is er sprake van een hoge mate van consistentie over de positionering en beoogde leerresultaten van de Hbo-Ad Dans, die – zoals de opleiding stelt – voortkomt uit concrete vragen van het werkveld naar jonge podiumkunstenaars die vooral uitvoerend kunnen worden ingezet.

Het panel constateert dat de opleiding aan de afstemming en actualisering van de doelstellingen van het programma met het werkveld op een bovengemiddeld consciëntieuze wijze invulling geeft.

Weging en Oordeel

LMIPA heeft voor de hbo-bachelors Dans en Docent Dans een heldere verbinding tot stand gebracht met de landelijke profielen en haar eindcompetenties specifiek gemaakt en nader geconcretiseerd. De landelijke profielen zijn voor wat betreft het bachelorniveau gekoppeld aan de niveaus als geïndiceerd door het Nederlandse en Europese Kwalificatie Raamwerk en de Dublin Descriptoren; de beoogde leerresultaten van de beide bachelors zijn daarmee zowel inhoudelijk als qua niveau internationaal ingebed; onderzoek, c.q. de onderzoekende houding is er stevig in verankerd en haar visie op onderzoek heeft LMIPA helder geëxpliciteerd.

De Associate degree Dans is een unieke opleiding in Nederland, waarvoor LMIPA een eigen uitwerking naar niveau 5 heeft ontworpen. Dit is op uitstekende wijze gebeurd; de uitwerking van de onderzoekende houding van de Ad'er zou het panel nog wat nader gepreciseerd willen zien om in dezen nog meer richting te geven aan het eindniveau van het Ad-programma.

De eigen profilering is exceptioneel nadrukkelijk in de beoogde leerresultaten verankerd voor alle drie de opleidingen en gebeurt door instituutseigen competenties die het accent op dans en zang leggen en wat minder op acteren. Ook vindt het panel de sociaal/maatschappelijke oriëntatie op diversiteit een fraai element in de profilering, dat bovendien aansluit op een van de strategische thema's van de Hanzehogeschool.

Het panel beoordeelt Standaard 1, de beoogde leerresultaten, van zowel de bachelors Dans als Docent Dans en de Associate degree Dans, ook vanuit een internationaal perspectief van een voorbeeldige kwaliteit, en komt voor de drie opleidingen tot het oordeel **'voldoet'**.

4.2. Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Toelichting NVAO: De beoogde leerresultaten zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Hierbij wordt rekening gehouden met de diversiteit van de toegelaten studenten. De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen en geven begeleiding. De onderwijsleeromgeving bevordert dat studenten op actieve wijze deelnemen aan de vormgeving van het eigen leerproces (*student-centred*).

Indien het onderwijs in een andere taal dan het Nederlands wordt verzorgd, motiveert de opleiding deze keuze. Dit geldt ook indien de opleiding een anderstalige opleidingsnaam hanteert. Docenten beschikken over voldoende beheersing van de taal waarin zij doceren. Voorzieningen worden niet beoordeeld, tenzij deze specifiek voor de betreffende opleiding zijn getroffen.

Bevindingen

Curricula

Zoals uiteengezet in de Inleiding van dit rapport, hanteert LMIPA het begrip 'trede' ter aanduiding van het niveau waarop de student zich in de doorlopende leerlijn bevindt. Voor de Associate degree Dance zijn dit de treden 9 en 10, voor de Bachelors Dans en Docent Dans de treden 9 t/m 12. In de praktijk komen de treden overeen met een studiejaar.

Iedere trede bestaat uit vijf perioden en heeft een eigen thema en doel; in trede 9 is dit *oriëntatie en confrontatie*, in trede 10 *consolidatie en verbreding*, in trede 11: *reflectie, kwaliteitsborging, individualisatie en personal skills* en in trede 12 staan *inspiratie, personal skills, carrière en zelfstandigheid* centraal. In de respectieve Onderwijs- en Examenregelingen voor de afzonderlijke programma's geeft de opleiding aan de doelen en thema's, volgens het panel, een passende uitwerking.

Zo heeft de trede 9 duidelijk het karakter van een propedeuse, waarbij de student de danstechnische, cognitieve en artistieke basis krijgt aangelegd, zich oriënteert op de breedte van het beroepenveld en – begeleid door docenten – afweegt of hij zowel de Bachelor Dans als Docent Dans binnen vier jaar gaat doen of kiest voor een van beide.

In ieder van de vijf perioden binnen de treden komen alle domeinen aan bod: (i) dans, (ii) muziektheater, (iii) interdisciplinaire praktijk en theorie, (iv) theater of onderwijswetenschappen en (v) theater of onderwijspraktijk, beide laatste afhankelijk van de gekozen richting (docent dans of dans). Deze opzet, zo concludeert het panel, versterkt de verticale, concentrische opbouw van de curricula, waarvan het ontwerp – zo blijkt tijdens de audit – ook hooglijk wordt gewaardeerd door de studenten.

Het programma van de Ad en de Bachelor Dans zijn de eerste twee studie jaren vrijwel identiek, tot op het moment dat de student zijn Associate degree afsluit met een onderzoekpaper. Ook is de theoretische (onderzoeks)component van de Ad iets lichter dan in de bachelors. Als een student na het behalen van zijn Associate degree besluit door te stromen naar een Bachelor, kan hij dit doen door – parallel aan de bachelorstudie – alsnog de zwaardere theoretische componenten te behalen.

De uitwerking die LMIPA geeft aan de vijf domeinen in de afzonderlijke Onderwijs- en Examenregelingen van de programma's, toont de domeinonderdelen (zoals voor Dance: Ballet, Horton Technique, Jazz Dance, Modern Dance, etc.), de te behalen competenties/leeruitkomsten en de eindkwalificaties waaraan zij bijdragen. Bestudering door het panel van deze uitwerkingen laat een sluitende vertaling zien van de beoogde leerresultaten naar de leeruitkomsten van ieder van de drie programma's.

Het binnenschools programma kent relatief veel contacttijd. Dit doet LMIPA vanuit de overtuiging dat de ontwikkeling van skills op het gebied van dansen, zingen en acteren weliswaar veel zelfstudie vergt, maar dat daadwerkelijke ontplooiing van de talenten van studenten pas echt gebeurt door begeleiding, correctie en aanmoediging van de leermeester-docenten en de medestudenten. Ook het aanleren van discipline is een belangrijk element in de curricula. Het aantal contacturen, zo constateert het panel, is in alle drie opleidingen dan ook substantieel.

Oriëntatie op de praktijk

Afgezien van het feit dat een groot aantal docenten naast hun docentschap zelf actief is in het werkveld en hun onderwijs daardoor – ook volgens de studenten – is doorspekt met hun actuele ervaring en expertise, leert bestudering van de programma's dat de praktijkcomponent in de vorm van stages binnen alle drie de curricula aanzienlijk en geïntegreerd is binnen de programma's. Studenten lopen dan ook aan beide vestigingen gedurende hun gehele opleiding kortere en langere stages; desgevraagd benoemen veel studenten hun stages als 'geweldig' en 'een hoogtepunt' in hun opleiding. De stages vinden plaats binnen een breed scala aan entertainmentbedrijven; daarnaast lopen studenten van de Bachelor Docent Dans stages in zowel het basis- als voortgezet onderwijs, als ook binnen de verschillende LMIPA-voortrajecten en het recreatieve aanbod dat de instelling in een afzonderlijke stichting verzorgt. Het panel vindt dat specifiek voor de Bachelor Docent Dans het aantal stages in het reguliere onderwijs nog uitgebreid zou kunnen worden.

Onderzoek

In alle drie de programma's is onderzoek een integraal bestanddeel van het onderwijs. LMIPA focust daarbij vooral op de ontwikkeling van een onderzoekende houding, nodig ter ondersteuning van de duurzame uitoefening van het beroep. Voor een podiumkunstenaar betekent dit volgens LMIPA dat deze zich goed weet te informeren, gedegen onderbouwde keuzes kan maken en oplossingen weet te bedenken voor uiteenlopende beroepssituaties. In het onderwijs van de opleidingen Ba Dans en Ba Docent Dans ziet het panel dat studenten zich verrijken met verschillende onderzoek-gerelateerde competenties, zoals bijvoorbeeld het ontwikkelen van een historisch perspectief, het verwerven van een brede kennis van stijlen en technieken en het ontwikkelen van analytisch inzicht. Voorbeelden van in de programma's geïntegreerde onderzoeksactiviteiten zijn bijvoorbeeld dansanalyse, het bekijken van uitvoeringen, uitvoeringsbeoordeling, het schrijven van werkveldverslagen en, in trede 10, het schrijven van een research paper (Ad) en trede 11 en 12 (Ba) een praktijkonderzoek over een door de student zelf te kiezen onderwerp. Het onderzoek dat gedaan wordt is vooral beschrijvend, verklarend, ontwerpend, evaluatief en waarderend van aard (zie ook Standaard 3/4).

Onderzoek in de Associate degree Dans is vergelijkbaar met dat in de Bachelor Dans, maar krijgt een minder zwaar accent. Zo zijn de theoretische componenten als geheel in de tweejarige opleiding aanzienlijk minder sterk vertegenwoordigd dan in de vierjarige bacheloropleiding Dans. Het panel vindt dit een begrijpelijke keuze, maar ziet ook dat – gelet op de eindwerken van de Ad (zie Standaard 4) – de aard van de onderzoekdimensie binnen dit programma nog specifiek kan worden gedefinieerd en doordacht.

Excellentie/student-centred learning

Specialisatie en onderscheid biedt de opleiding o.a. doordat zij binnen het domein Dance maatwerk biedt en getalenteerde studenten naast de contacturen op niveau van de eigen trede (tredenlessen) ook de mogelijkheid geeft om contacturen op een hoger niveau dan de eigen trede (niveaulessen) te volgen. Dit principe – onderwijs aan te bieden dat aansluit op het niveau van ontwikkeling van de student – past de opleiding toe bij de domeinonderdelen Ballet, Modern dance, Horton Technique en Jazz Dance, de zogenoemde basislessen. Zij onderscheidt daarbij vijf niveaus, waarbij het eerste niveau (trede 9) correspondeert met het hbo-propedeuseniveau en niveau vijf (trede 12+) het hbo-bachelorniveau overstijgt.

Alle studenten worden aan het begin van een studiejaar in een van de niveaus geplaatst, dat wil zeggen op het niveau van de eigen trede (nooit lager), dan wel één niveau/trede hoger. De student wordt altijd beoordeeld op het eigen tredeniveau en ontvangt een pluspunt bovenop zijn beoordeling indien hij een hoger niveau behaalt. Als hij op het hogere niveau een onvoldoende behaalt, wordt de student teruggeplaatst naar het eigen tredeniveau. De studenten met wie het panel sprak ervaren dit mechanisme als stimulerend.

Naast dit excellentie-bevorderende 'mechanisme' binnen het reguliere programma, kunnen studenten ook deelnemen aan honourprogramma's. Deze kennen een horizontale en een verticale dimensie: een student kan excelleren door uit te blinken in een bepaalde competentie, maar ook door bovengemiddeld te presteren in meerdere -beroepsrelevante- competenties. Via de honoursprogramma's kunnen studenten op een breder/diepgaander niveau afstuderen; de opleiding typeert de honoursstudent *als '... een ambitieuze en bijzonder getalenteerde student, een kritische onderzoekende en creatieve denker die zijn activiteiten in een bredere context kan plaatsen...'*.

Het panel is onder de indruk van de wijze waarop LMIPA excellentie van studenten bevordert en hun daarbij ook de mogelijkheid biedt om voor een deel zelf inhoud en vorm te geven aan hun onderwijsprogramma.

In de laatste twee jaar van de bacheloropleidingen (treden 11 en 12) is in de curricula structurele ruimte opgenomen voor een op maat gemaakte leerroute en de eigen creativiteit van de student, die uiteindelijk als artistieke persoonlijkheid zijn of haar plek in het werkveld zal moeten vinden. Studenten volgen, naast het basispakket, domeinonderdelen binnen hun eigen leerroute. Zo heeft de student binnen het domeinonderdeel Customized Skills de mogelijkheid zich te verdiepen en te verbreden in het domeinonderdeel danstechniek of muziektheater. Binnen het domeinonderdeel Practical International Orientation kan de student zich individueel verdiepen of verbreden in het internationale werkveld, zodat hij zich daarin weet te handhaven.

In het kader van internationalisering onderhoudt LMIPA contacten met een groot aantal internationale partners uit bijvoorbeeld Zweden, het VK, de VS, Duitsland en Ierland en vinden geregeld onderlinge uitwisselingen plaats tussen studenten. In het laatste studiejaar van de bacheloropleidingen gaan alle studenten op een internationale studiereis, waarin zij o.a. internationale ervaring opdoen en hun internationale netwerk kunnen versterken.

Overgang tussen treden

Binnen het programma hanteert LMIPA voor de overgang tussen de treden heldere criteria. Zo moet de student om van trede 9 (propedeuse) naar trede 10 (hoofd fase 1) te komen in elk geval 48 studiepunten hebben gehaald; daarnaast moeten de domeinen Dance, Music Theatre en Educational/Theatre Practical (m.u.v. stages) met een voldoende eindcijfer zijn afgesloten. De opleiding richt haar begeleiding van studenten erop dat zij binnen een jaar hun propedeuse behalen.

Om toegelaten te worden tot trede 11 (hoofd fase 2) moet de domeinen Dance en Music Theatre in ieder geval met een voldoende eindcijfer zijn afgesloten. Daarnaast worden – net als in de eerdere studiefasen – de resultaten van de voortgangstoets besproken met de student, maar deze hebben nog geen definitieve gevolgen voor de overgang naar de volgende trede.

Om toegelaten te worden tot trede 12 (eind fase) stelt de opleiding de voorwaarde dat alle domeinen uit treden 9, 10 en 11 met een voldoende eindcijfer afgesloten zijn. Dit geldt niet alleen voor de prestaties van de individuele student maar ook voor de resultaten die door studenten in de vorm van een collectieve prestatie moeten worden gerealiseerd.

Bij uitzonderlijke gevallen wordt bij de overgang naar bepaalde treden de examencommissie geconsulteerd.

De studenten ervaren desgevraagd de gefaseerde opbouw van het programma en de heldere cesuur tussen de treden als behulpzaam en structurerend voor hun studieverloop.

Het panel is uitermate te spreken over de inhoudelijke kwaliteit van de programma's, waarin zowel de onderzoekdimensie als de internationale focus een passende plaats innemen. De transparantie in de opbouw en inrichting van de curricula is uitstekend en het doorwrochte concept, dat studenten naast een gedegen gezamenlijk programma, ook mogelijkheden biedt zich te specialiseren en te onderscheiden, is van een uitzonderlijk hoog niveau.

Docententeam

Het docententeam bestaat uit een groep kerndocenten die allen een aanstelling hebben van 0,5 fte of meer en de specialistische docenten die een kleinere aanstelling hebben (0,2 fte of minder). De kerndocenten dragen de missie en visie van LMIPA en, zoals het panel ook heeft vastgesteld tijdens de audit – dragen ze deze uit naar hun collega's. Zij hebben uitgebreide ervaring en zijn veelal jaren in dienst van het instituut.

LMIPA heeft de aannamecriteria voor docenten – als ook de formele beoordelingscyclus – overgenomen vanuit de generieke systematiek van de Hanzehogeschool. In aanvulling daarop stelt LMIPA ook eisen aan (i) het zelf actief werkzaam zijn in de praktijk, dan wel dat aspirant-docenten daarin hun sporen verdiend hebben, (ii) de flexibele inzet van docenten en (iii) het expliciet onderschrijven van de missie en visie van LMIPA, o.a. blijkt uit hun cv.

De specialisten verzorgen (onderdelen van) een bepaald vakgebied op grond van hun specifieke kwaliteiten. Voor hen acht LMIPA de eis van veelzijdigheid en soms ook de vereiste dat docenten actief moeten zijn in het werkveld minder belangrijk. Doorslaggevend is of zij de studenten specifieke deelcompetenties kunnen aanleren.

Alle docenten hebben in de periode 2016-2018 een bijscholing Basis Didactische Bekwaamheid (BDB) inclusief Basis Kwalificatie Examinering (BKE) gevolgd. Ook is het beleid dat alle docenten met een aanstelling van <0.2 Fte BDB en BKE gecertificeerd moeten zijn; voor docenten met een kleinere aanstelling is certificatie het streven, maar geen verplichting. Uit het door LMIPA verstrekte overzicht van docenten blijkt dat ca. 90% van hen over een BDB/BKE-kwalificatie beschikt. Daarnaast beheersen de docenten in ruim voldoende mate de Engelse taal.

Jaarlijks organiseert LMIPA een bijscholingsprogramma waarin telkens andere domeinen en domeinonderdelen aan bod komen. Dit bevordert, aldus de docenten met wie het panel sprak, dat het docentencorps goed is aangesloten op de actualiteit van en de laatste ontwikkelingen in de domeinen. Een uitwisseling tussen docenten onderling en docenten met het management borgt dat de actuele expertise jaarlijks wordt vertaald naar de lesprogramma's van specifieke domeinonderdelen. In de functionerings- en beoordelingscyclus is bovendien voorzien in een jaarlijks lesbezoek door het management bij iedere docent.

Dit alles, zo constateert het panel, leidt tot een zeer gekwalificeerd en hecht docententeam dat in hoge mate betrokken is bij het onderwijs, de verschillende beleidsvormende en uitvoerende commissies en – *last but not least* – zijn studenten. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de studenten in evaluaties hun docenten hoog scoren en, desgevraagd, in waarderende bewoordingen spreken over hun kwaliteiten. Hun loftuitingen ('goed benaderbaar', 'erg betrokken', 'veel van geleerd') brengen zij nadrukkelijk naar voren tijdens de audit. Diverse studenten maken tijdens de audit melding van het 'warme studieklimaat' binnen LMIPA, waarin docenten stelselmatig ook buiten de lessen om tijd voor hun studenten vrijmaken voor extra ondersteuning of begeleiding: 'Men leeft erg met je mee!', merkt een van hen op.

Uit de ontmoetingen tijdens voorstellingen en lessen, die het panel had met zowel kerndocenten als enkele specialisten, kreeg het panel congruente beelden: zonder uitzondering gekwalificeerd, inspirerend en motiverend, maar ook – kenmerkend voor het domein – veeleisend. Het viel het panel daarbij tijdens de auditgesprekken ook op dat de visie en missie van LMIPA daadwerkelijk breed gedragen worden, wat ongetwijfeld bijdraagt aan de door het panel als sterk ervaren kwaliteitscultuur.

Onderwijsleeromgeving

De opleiding kent een intensief studiebegeleidingstraject, gericht op *personal development*. Per trede hebben de studenten een studiebegeleider die zich intensief met de studieloopbaan van zijn of haar studenten bezighoudt. Studenten kunnen ook in overleg met de studiebegeleider een individueel toegesneden studieroute volgen – na goedkeuring door de examencommissie – als zij bijvoorbeeld voor het afronden van de opleiding al aan het werk kunnen in producties.

LMIPA hanteert een eigen invulling van de MS Sharepoint-applicatie, AVAR geheten. Hierin is de voor studenten en medewerkers beschikbare opleidingsdocumentatie en het studiemateriaal, zoals de OER en de diverse readers, opgenomen. De communicatie tussen studenten, docenten en studiebegeleiders en de verstrekking van de diverse persoonlijke opdrachten en groepsopdrachten en de feedback hierop, verloopt eveneens via de digitale leeromgeving. Studenten spreken tijdens de audit hun tevredenheid uit over de wijze waarop zij over zaken rondom hun studie worden geïnformeerd.

Hiernaast heeft iedere student een LMIPA-emailadres, dat wordt gebruikt door het opleidingsmanagement en de examencommissie voor de formele correspondentie met studenten en medewerkers. Studenten kunnen hiernaast gebruik maken van de ICT-infrastructuur van de Hanzehogeschool Groningen.

Omdat voor een dansopleiding de fysieke belasting voor studenten groot is, is er voorzien in medische begeleiding door een aantal vaste fysiotherapeuten en artsen. Ook functioneert er binnen LMIPA een medische commissie die o.m. inspraak heeft in de belasting binnen de lesroosters. Daarnaast kent LMIPA – naast de Hanzehogeschool brede voorzieningen – helpdesks op het gebied van medische, sociaal-maatschappelijke en voedings-technische kwesties voor zowel studenten als medewerkers.

Ten aanzien van de specifieke faciliteiten voor de drie opleidingen constateert het panel, naar aanleiding van een rondgang op de Amsterdamse locatie dat alles wat het onderwijs aan faciliteiten vraagt, aanwezig is. In Groningen zijn de faciliteiten door nieuwbouw recent vernieuwd en op de laatste stand gebracht, in Amsterdam is vernieuwing van de huisvesting, naar het oordeel van het panel: terecht, een grote wens. Alles is er, maar een nieuw gebouw waarin alle programma's en faciliteiten zijn gehuisvest met goede geluidsisolatievoorzieningen, vindt het panel geen overbodige luxe.

Weging en Oordeel

LMIPA hanteert een fraai uitgewerkt 'onderwijsgebouw' met treden en een doorlopende leerlijn van onderbouw tot – straks – een master. Er is sprake van een heldere vertaling naar onderwijseenheden met leeruitkomsten, die per domein integraal worden getoetst. Ook onderwijskundig zijn de programma's goed doordacht: de heldere inhoudelijke uitwerking en de geboden structuur bieden docenten en studenten veel transparantie en houvast. Op dit punt, zo constateert het panel, is sinds de vorige accreditatie een indrukwekkende slag gemaakt.

Er is een heldere intakeprocedure met selecterende audities. Een 'schakelprogrammaatje' tussen Ad en Bachelor is atypisch binnen het hbo, maar kan het panel billijken vanuit de *'tight timetables and the choices one has to make'*.

Er is veel ruimte voor individuele keuzes en ontwikkeling: zo zijn er niveaugroepen, specialisaties in de eindfase en *tailor-made* begeleiding. Dit alles leidt daadwerkelijk tot *student centred education*, wat studenten ook als zodanig ervaren. Studenten kunnen excelleren via honours-trajecten en korte praktijkstages. Specifiek voor de bachelor Docent Dans zou het aantal stages in het reguliere onderwijs nog uitgebreid kunnen worden en de (visie op) de integrale bijdrage die de hbo-opgeleide docent dans kan leveren aan het curriculum nog worden versterkt.

Het docententeam is bovengemiddeld gekwalificeerd. Studenten spreken in lovende en enthousiaste bewoording over hun docenten. Ondanks het relatief grote aantal parttime docenten constateert het panel de aanwezigheid van een stevig *team*, dat de programma's inhoudelijk-creatief draagt, stevig eigenaarschap uitstraalt en veel ruimte krijgt en neemt om bij de ontwikkeling van de curricula betrokken te zijn en eraan bij te dragen. Docenten weten precies wat er van hen wordt gevraagd en hebben een gedeeld beeld over de onderwijsuitvoering, ook de parttimers. Hoewel er – niet ongebruikelijk voor een relatief kleine organisatie – veel dubbelrollen/-functies zijn, vooral bij de vaste staf, wordt dit niet ervaren als probleem; dat geldt ook voor werkbelasting.

Zowel de studiebegeleiding als de informatievoorziening voor studenten heeft LMIPA op orde. Ook de specifieke faciliteiten voor de drie dansopleidingen zijn aanwezig. In Groningen zijn de faciliteiten door nieuwbouw recent vernieuwd en geactualiseerd, in Amsterdam zou naar het oordeel van het panel hetzelfde moeten gebeuren: Alles is er, maar een nieuw gebouw waarin alle programma's en faciliteiten zijn gehuisvest met goede geluidsisolatievoorzieningen zou passend zijn voor het hoge niveau dat LMIPA nastreeft en laat zien.

Het panel benadrukt in zijn oordeel op deze standaard het doorwrochte karakter en de exceptioneel hoge kwaliteit van de programma's, als ook de uitvoering ervan door een uitmuntend docententeam. Dat de faciliteiten, met name in de Amsterdamse vestiging, niet de *state-of-art* uitstraling hebben die men bij een instituut van deze internationale allure zou mogen verwachten, vindt het panel weliswaar voor het CvB van de hogeschool een aandachtspunt, maar niet van doorslaggevende betekenis voor haar oordeel. Het panel beoordeelt Standaard 2, Onderwijsleeromgeving, voor de Bachelors Dans, Docent Dans en de Associate degree Dans als uitstekend, en komt voor de drie opleidingen tot het oordeel **'voldoet'**.

4.3. Toetsing

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting NVAO: De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De eisen zijn helder voor de studenten. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt voldoende gewaarborgd en voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten. De toetsen ondersteunen het eigen leerproces van de student.

Bevindingen

LMIPA heeft in de achterliggende jaren behoorlijk geïnvesteerd in de versterking en vereenvoudiging van het systeem van toetsing met als doel de samenhang tussen toetsonderdelen en de totstandkoming van cijfers te verbeteren. Het panel heeft de positieve opbrengst van deze verbeteracties kunnen vaststellen, maar ziet ruimte voor verdere vereenvoudiging.

Alle drie de opleidingen passen op eenzelfde wijze een competentiegerichte beoordelings-systematiek toe en toetsen niet zozeer het (aan)leren c.q. beheersen van de verschillende domeinonderdelen, als wel de integrale verwerving van de opleidingscompetenties.

De opleiding toetst de verschillende domeinonderdelen wel afzonderlijk, maar deze beoordelingen leiden uiteindelijk tot een integraal oordeel per domein, waarna de student vervolgens zijn studiepunten ontvangt.

De prestaties van de student worden gemeten aan de hand van competentie-aspecten. Dit zijn in de visie van LMIPA niet alleen de drie aspecten: kennis, vaardigheden en houding, maar tevens de dimensie 'kunstzinnigheid'. Zo is bij de Bachelor Docent Dans bijvoorbeeld als indicator opgenomen "*De student is didactisch charismatisch.*" En bij de Associate degree Dans en Bachelor Dans: "*De student weet de toeschouwer te beroeren en te fascineren.*" LMIPA acht deze kunstzinnige dimensie – naar het oordeel van het panel: terecht – essentieel om te toetsen of de student succesvol kan zijn in het werkveld van de performing arts, omdat juist kunstzinnigheid het verschil maakt tussen 'toereikend' en 'geweldig' of tussen aangenomen of afgewezen worden bij een auditie. Op alle beoordelingsformulieren heeft LMIPA dan ook de indicatoren ingedeeld naar Kennis, Vaardigheden, Houding en Kunstzinnigheid.

De inhoud en vorm van de tentamens en examens zijn vastgelegd in de OER en het examendossier. De examen- en toetscommissie toetsen vervolgens of deze op Bachelorniveau zijn.

De inrichting van de beoordeling verschilt per domein en per trede. De domeinen *Dance*, *Musical Theatre* en *Theatre Practical* zijn bijvoorbeeld anders ingericht dan de domeinen *Theatre Theory*, *Interdisciplinary Practical* en *Theory*. Ook wordt in trede 12 een op een aantal punten afwijkende systematiek en indeling gehanteerd dan bij de treden 9, 10 en 11. Per studiejaar zijn er twee vaste tentamenperiodes waarbinnen alle praktijk- en theorie-tentamens worden afgenomen. Deze tentamenperiodes worden tegelijkertijd met de jaarplanning vastgesteld. Projecten vinden meestal buiten de tentamenperiodes plaats en kunnen door het hele studiejaar heen worden afgesloten.

Toetsinstrumentarium

Het panel heeft vastgesteld dat LMIPA een breed toetsrepertoire hanteert: (i) *continuous assessments*, (ii) praktijktentamens, (iii) theorietoetsen, (iv) digitale tentamens, (v) (multi-mediale) presentaties, (vi) rapportages (opdrachten, werkstukken, verslagen en het onderzoeksrapport ofwel scriptie), (vii) mondelinge toetsen, (viii) tredenportfolio.

Ieder domeinonderdeel maakt gebruik van *continuous assessment*. Het hangt van een domeinonderdeel af welke toetsvorm er in aanvulling daarop wordt gebruikt. Binnen een domein worden namelijk altijd een combinatie van toetsvormen en meerdere beoordelaars ingezet. Daardoor is er altijd sprake van een meer-ogen principe. Het *continuous assessment*, het *praktijk- of theorietentamen/examen* en het *tredenportfolio* zijn de belangrijkste toetsvormen.

Het *continuous assessment* is een procesbeoordeling en wordt per domeinonderdeel uitgevoerd door de docent(en) die het domeinonderdeel heeft/hebben gegeven in de trede/periode waarop de beoordeling betrekking heeft, en staat dus dicht op het onderwijs. Het *continuous assessment* vindt plaats met gebruikmaking van per domein/trede/periode door de Algemene Commissie, in samenwerking met de examencommissie, uitgegeven indicatorenformulieren.

Tijdens de *praktijkentamens* wordt een selectie uit verschillende onderdelen van het betreffende domein in één tentamen beoordeeld, het domeinentamen. Dit is een onafhankelijk en integraal beoordelingsmoment dat los staat van het onderwijs en de onderwijsgevende docent.

Het *domeinentamen* wordt afgenomen door een beoordelingscommissie die de betreffende competenties van het domein ook daadwerkelijk kan beoordelen. De mate waarin bepaalde domeinonderdelen aan bod komen tijdens het tentamen is afhankelijk van de mate waarin de betreffende competenties op basis van dat domeinonderdeel getoetst kunnen worden. Om de aansluiting bij het door het werkveld vereiste niveau te borgen heeft bij het eindexamen altijd een externe deskundige uit het werkveld zitting in de beoordelingscommissie.

In een schema heeft de opleiding het panel inzicht gegeven in de wijze waarop via het scoren van indicatoren voor de verschillende domeinonderdelen door de combinatie van het *continuous assessment* en het *praktijk- of theorietentamen* het integrale domeincijfer tot stand komt. Het panel heeft als onderdeel van de audit een selectie beoordelingen die studenten hebben gekregen voor uiteenlopende praktijk- en theoriedomeinen ingezien en vindt dat de opleiding de competentiebeoordeling op een uiterst zorgvuldige wijze uitvoert. Doordat LMIPA voor het *continuous assessment*, het mondelinge examen, de praktijkbeoordelingen, het *Workfield Research*, de schriftelijke opdrachten/papers/portfolio en de geïntegreerde toetsing consequent gebruikmaakt van indicatorenformulieren om het resultaat inzichtelijk te maken, voldoen de beoordelingen ook in hoge mate aan de vereisten van validiteit en betrouwbaarheid. De formulieren zijn over het algemeen ingedeeld naar één of meerdere van de competentieaspecten vaardigheden, kennis, houding en kunstzinnigheid; de competentieaspecten zijn, zo constateert het panel, op zorgvuldige wijze afgeleid van de beoogde leeruitkomsten van de betreffende domeinen.

Binnen alle opleidingen worden alle domeinonderdelen (behalve de domeinonderdelen binnen het *Interdisciplinary Domain Theory* en het domein *Interdisciplinary Domain Practical*) afgesloten en getoetst met een tentamen. De gehele opleiding wordt afgesloten met een aantal examens, waarmee – zo blijkt uit een door de opleiding verstrekt overzicht – vrijwel alle beoogde leerresultaten worden getoetst. De competenties en gedragsindicatoren zijn verdeeld over een aantal examenonderdelen die gekoppeld zijn aan de domeinen. Competenties en gedragsindicatoren komen in meerdere examenonderdelen terug, hetgeen de beoordeling van het niveau van de student betrouwbaarder maakt. In een Matrix Examinering laat LMIPA op transparante wijze zien welke competenties in welk examen worden afgetoetst.

Tredenportfolio

Voor stages en opdrachten (in het Examendossier vermeld als *Performing Traineeships en Assignments*) vindt toetsing van de beoogde leerresultaten plaats met een zogenoemd Tredenportfolio. De verwerving van de eindcompetenties gebeurt over de jaren heen en is geen onderdeel van de examinering, maar wel een voorwaarde voor het afstuderen.

De nadruk ligt op de reflectie van de ontwikkelde competenties en de abstracte en integrale verwerking van de theorie in relatie tot de praktijk. De tredenportfolio's worden tweemaal per jaar beoordeeld aan de hand van indicatoren door de begeleidende docent en/of de studiebegeleider.

Afstuderen

Trede 12 (Bachelor Dans en Bachelor Docent Dans) en trede 10 (Associate degree Dans) vormen de eindfase van de respectieve opleidingen. Om toegelaten te worden tot deze trede moeten alle domeinen in alle voorgaande treden met een voldoende zijn afgesloten. Daarnaast moet de student hebben voldaan aan het aantal vereiste contacturen.

Afsluiting vindt niet alleen plaats in trede 12 (eindfase), maar kan ook al gebeuren in een eerdere trede. De wijze van afsluiting verschilt per domein. De gang van zaken rond de tentaminering en examinering heeft LMIPA, naar het oordeel van het panel, op een heldere en gedegen wijze vastgelegd in de OER-en Bachelor Dans/Bachelor Docent Dans/Associate degree Dans en in de examendossiers en het Protocol toetsafname. De inhoud van de examens en de te gebruiken indicatorenformulieren zijn opgenomen in de Examendossiers Bachelor Dans/Bachelor Docent Dans en Associate degree Dans, met name om studenten langs eenzelfde 'lat' te beoordelen en daarmee de betrouwbaarheid en validiteit van de examens te verhogen.

Eindpresentaties (InnovatieWerkPlaats)

Periode E van alle studiejaren staat volledig in het teken van de gemeenschappelijke domein-overstijgende eindejaarsvoorstelling Project Integration, waarin verschillende domeinen geïntegreerd worden tot een samenhangend geheel. Tijdens dit project komen de belangrijke thema's uit het onderwijs, samenwerking met het werkveld, internationalisering en onderzoek samen. Binnen het project werken de verschillende onderwijsafdelingen samen op het gebied van productie (onder andere theater, licht & geluid, kaartverkoop en marketing) en creatie (onder andere choreografie, aankleding en decor). Het theorie- en praktijkonderzoek dat de studenten hiervoor uitvoeren, vindt plaats in de vorm van een Innovatie Werkplaats (IWP). De eindejaarsvoorstelling voeren de studenten een aantal keren op voor publiek in een theater. Choreografieën worden gemaakt door docenten, studenten en externe choreografen, recentelijk nog door o.a. Anthony Burrell (choreograaf voor Beyoncé, Mariah Carey), Andy Señor Jr. (Associate Director On Your Feet!), Padraic Moyles (Associate Director Riverdance) en heeft Lloyd Culbreath (Verdon Fosse Legacy) een bijdrage geleverd aan de Eindpresentatie. Verschillende panelleden woonden de integrale eindpresentatie bij en zagen op de auditdag excerpten van de eindejaarsvoorstelling 2019. De auditoren beoordeelden de prestaties als 'van een bijzonder hoog niveau, met name op het gebied van zang en dans'.

Afstudeeronderzoek

In het kader van het afstuderen voeren alle studenten – ook die van de Associate degree – een onderzoek uit. Dit onderzoek is voor de opleidingen Bachelor Dans en Bachelor Docent Dans ondergebracht in het Examen Workfield Research, en voor de opleiding Associate degree Dans in het Examen Research Paper Ad. Met behulp van het onderzoek dient de student meer inzicht te krijgen in een specifiek onderwerp, gerelateerd aan de performing arts. Daarbij wordt een probleemstelling door middel van een praktijkonderzoek en/of literatuurstudie (Bachelor Dans) onderzocht, uitgewerkt en beantwoord. In het Protocol Workfield Research dat LMIPA aan alle studenten en begeleiders van het onderzoek uitreikt, wordt op hoofdlijnen beschreven waar het onderzoek ten minste aan moet voldoen en hoe de beoordeling geschiedt.

Kwaliteitsborging

De eindverantwoordelijkheid voor de juiste uitvoering van de tentaminering en examinering ligt bij de examencommissie en de daaronder ressorterende toetscommissie.

Ter bewaking van de onderwijskwaliteit toetst de toetscommissie steekproefsgewijs inhoudelijk toetsen en examens. Bij praktijkvakken controleert de toetscommissie na het tentamen/examen steekproefsgewijs of het cijfer op de juiste manier tot stand is gekomen.

De toetscommissie beoordeelt de toetsen en examens op inhoud en niveau. Dit is vastgelegd in de OER en het – recent gereviseerde – Protocol Toetsafname. De toetscommissie deelt haar bevindingen mee aan de examencommissie, die deze kenbaar maakt aan de betreffende docent. Het panel heeft tijdens de audit gesproken met leden van de examencommissie en vastgesteld dat zij haar rol op uitstekende wijze vervult, een beeld dat wordt bevestigd door zowel de docenten als de studenten met wie het panel sprak.

LMIPA borgt dat iedere docent die optreedt als examiner/beoordelaar de cursus Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid (BDB) heeft doorlopen, inclusief de Basis Kwalificatie Examinering (BKE). Examinatoren/beoordelaars die niet beschikken over de Basiskwalificatie Examinering (BKE) kunnen niet zelfstandig tentamineren en examineren, maar uitsluitend onder supervisie van de domeincoördinator. Het is het panel gebleken dat in de domeinoverleggen geregeld kalibreersessies worden gehouden, waarin de ratio achter de toekenning van cijfers tussen beoordelaars wordt gedeeld en afgestemd.

Ten aanzien van de externe beoordelaars stelt LMIPA/de examencommissie de eis dat zij beschikken over (i) een afgeronde podiumkunstopleiding op Bachelor-, of Master-niveau, (ii) uitgebreide actuele werkervaring op hoog niveau in het Pop/Theatre/Musical/ Urban werkveld en (iii) ervaring met het beoordelen op hbo-niveau. Het panel heeft vastgesteld dat alle externe examinatoren door de examencommissie zijn aangewezen. De BDB/BKE-eis past LMIPA niet toe op externe examinatoren, aangezien een dergelijke eis te beperkend zou zijn om voldoende gekwalificeerde en deskundige externe beoordelingscommissieleden te vinden in het werkveld. Het panel kan deze stellingname billijken.

Weging en Oordeel

Het toetsgebouw van de drie opleidingen is goed ontwikkeld en doorwrocht: er zijn heldere, welomschreven tentamenmomenten en er is een transparante en passende beoordelingssystematiek. De hoeveelheid beoordelingsformulieren kan, naar het oordeel van het panel, enigszins worden gereduceerd.

De verbinding tussen de eindcompetenties en de leerdoelen van de verschillende onderwijseenheden heeft LMIPA voor alle programma's geconcretiseerd. Studenten weten waarop zij worden getoetst en de toepassing van het meer-ogenprincipe en kalibratie maakt de beoordelingen betrouwbaar; de inzet van het *continuous assessment* is een fraai mechanisme en biedt studenten veel feedback op hun ontwikkeling.

De afstudeerprogramma's van de opleidingen zijn zodanig vormgegeven dat ze de studenten uitdagen om het door hen behaalde theoretische niveau en het praktijkniveau – zoals geïndiceerd door de beoogde leerresultaten – te demonstreren.

De examencommissie is stevig in positie; de opleiding zou kunnen overwegen om niet enkel de uitkomsten van een toets te communiceren, maar ook de onderliggende resultaten direct te verstrekken; die moeten nu bij de examencommissie worden aangevraagd.

Met name de bovengemiddeld goede en consequent uitgewerkte toetssystematiek met veel ruimte voor continue formatieve feedback en de aandacht die LMIPA heeft besteed aan de validiteit van de toetsing maakt dat het panel Standaard 3, Toetsing, voor de Bachelors Dans, Docent Dans en de Associate degree beoordeelt als zeer goed, en komt voor de drie opleidingen tot het oordeel '**voldoet**'.

4.4. Gerealiseerde leerresultaten

Standaard 4: De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het realiseren van de beoogde leerresultaten blijkt uit de uitkomsten van toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Het panel heeft voorafgaand aan de audit een brede en representatieve selectie van eindwerken uit de laatste twee cohorten van alle drie de opleidingen bestudeerd. De lijst met bestudeerde eindwerken (portfolio's en onderzoek) is opgenomen in de bijlage III. Daarnaast woonden verschillende panelleden de eindvoorstelling van afgestudeerden bij en kreeg het panel tijdens de audit eindperformances te zien van zowel het studiejaar 2017-2018 als 2018-2019.

Ten aanzien van de kwaliteit van de performances op eindniveau is het panel zonder uitzondering zeer lovend. Met name de zang- en dansprestaties van de afgestudeerden kwalificeert het panel als 'van een exceptioneel hoog niveau', met name ook beschouwd vanuit een internationaal perspectief. Als er al sprake is van een ontwikkelpunt, dan vindt het panel dat binnen de opleidingen nog meer dan nu het geval is aandacht kan worden besteed aan de acteerprestaties; daarbij realiseert het panel zich overigens wel dat de afgestudeerden met name dit aspect van de *triple threat* vaak in de praktijk nog uitbouwen en verdiepen (een werkveldvertegenwoordiger hierover: '*acting will grow on you as the last of the three threats*'), terwijl een perfecte beheersing van dans en zang voorwaarde is voor toetreding tot het werkveld. Dat hierop in de curricula nadrukkelijk het accent ligt, kan het panel dan ook zonder meer billijken.

De selectie onderzoeksverslagen en portfolio's vond het panel in het algemeen van een zeer goed niveau: inhoudelijk passende onderwerpen, onderzoekmatig correct benaderd en sterke reflecties op de eigen ontwikkeling. Ten aanzien van het afstudeeronderzoek van de Associate degree merkt het panel op dat de opgeleverde research papers nog een wisselend beeld laten zien. De opleiding zou zich, volgens het panel, kunnen beraden op de adequaatheid van het research paper als afstudeerproduct voor een Associate degree-student, dan wel de Associate degree-studenten in het voortraject meer prikkelen om onderzoek te doen. De opleiding geeft tijdens de audit aan om bij het afstuderen van de Associate degree-student een sterkere koppeling te leggen tussen zijn eigen praktijk en de research paper. Het panel steunt dit voornemen van harte.

Landing in het werkveld

LMIPA gebruikt de input van externe beoordelaars, die mede de praktijktentamens en – examens beoordelen en het Project Integratie als niveaureferentie van het werkveld. Dit geldt ook voor de buitenschoolse beoordelingen van stages en buitenschoolse projecten. Het werkveld, zo blijkt ook tijdens de audit, is uitermate te spreken over het niveau dat LMIPA aflevert voor alle drie de opleidingen.

LMIPA geeft in haar zelfevaluatie een indrukwekkend overzicht van alumni uit alle drie de opleidingen die in het werkveld (zeer) succesvol zijn, zowel nationaal als internationaal, in kleinere maar ook in grote producties, in show- en eventproducties, in het theater en op televisie. De panelleden kunnen de lijst met eigen ervaringen aanvullen en ook de werkveldvertegenwoordigers geven expliciete voorbeelden van de bijzondere gewildheid van de afgestudeerden. 'Zij zijn breed inzetbaar, leergierig en in staat om nieuw repertoire snel tot zich te nemen,' aldus een van de werkveldvertegenwoordigers. Een vertegenwoordiger uit het internationale werkveld merkt op met name de 'well-roundedness' van de afgestudeerden opzienbarend te vinden en 'they maintain a steady and high output level'.

De alumni met wie het panel sprak, zijn zonder uitzondering lovend over de inhoudelijk/artistische 'bagage' en de professionele werkhouding die zij via de programma's van LMIPA meekrijgen. De alumni waarderen de inzet van LMIPA om hen meer te betrekken bij de ontwikkeling van het instituut, onder meer door een alumnivereniging op te richten, alumnibijeenkomsten te organiseren en een doorlopend alumnipanel in het leven te roepen. Het panel vindt dit uitstekende intenties en daagt de opleiding uit deze ook daadwerkelijk waar te maken, omdat een succesvolle implementatie van alumni beleid in het hbo geen vanzelfsprekendheid is.

Alumni van LMIPA zijn tevens zelfstandig werkzaam als docent dans, in binnen- en buitenland. Sommigen richtten hun eigen dansstudio op. Alumni van met name de bacheloropleiding Docent Dans zijn, ook na een actieve podiumcarrière, werkzaam achter de schermen bij producenten en omroepen, als company manager, regieassistent en in andere functies. Anderen openden hun eigen productiebureau of keerden als docent terug naar LMIPA.

Weging en Oordeel

Het panel oordeelt *overall* positief over het gerealiseerde eindniveau van de drie opleidingen. De 'compleetheid' van de afgestudeerden is opmerkelijk groot en zorgt ervoor dat zij in de volle breedte van het werkveld kunnen worden ingezet en worden gewaardeerd. Het werkveld constateert bij zowel de tweede- en derdejaars als bij de afgestudeerden al jaren een hoog en stabiel kwaliteitsniveau en merkt op dat LMIPA de laatste jaren nog meer dan voorheen - geheel afgestemd op de veranderende eisen van het werkveld - investeert in de zangkwaliteiten van zijn afgestudeerden. Ook voor het niveau waarop studenten hun vaardigheden demonstreren - gekenschetst als 'classically trained' - ontmoet LMIPA veel waardering.

De performances die het panel heeft gezien zijn overtuigend en exemplarisch voor het uitzonderlijk hoge niveau van de afgestudeerden. De onderzoekende houding/reflectie, met name ook in relatie tot de eigen artistieke route en persoonlijke ontwikkeling is manifest, zowel in de beoordeelde eindwerken als tijdens de gesprekken met studenten en alumni.

Het onderscheid tussen het eindniveau van de Ad en de Bachelors is helder. Het niveau van de door de Ad-afgestudeerden opgeleverde research papers is weliswaar nergens ondermaats, maar nog wel sterk wisselend. Daarop kan de opleiding nog meer sturen, zowel binnen het programma als bij het afstuderen.

Het panel beoordeelt in de afweging tussen voorgaande constatering Standaard 4, Gerealiseerde leerresultaten, met name voor de Bachelors Dans en Docent Dans, maar ook voor de Associate degree Dans als zijnde van een hoog niveau, en komt voor de drie opleidingen tot het oordeel '**voldoet**'.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

LMIPA heeft voorafgaand aan de audit heldere documentatie verschaft en tijdens de audit de drie programma's voor het panel 'tot leven gebracht'. De consistentie tussen de auditgesprekken was sterk aanwezig en de audit bevatte veel voorbeelden van indrukwekkende performances en bevlogen getuigenissen van studenten, docenten en werkveldvertegenwoordigers. Er is overduidelijk sprake van een kwaliteitscultuur binnen de LMIPA-gemeenschap. Docenten en management zijn gedreven en getuigen van een hoog commitment aan hun studenten, die hierover lovend spreken.

Een belangrijk kenmerk van het instituut, tastbaar in al haar opleidingen, is de fraaie sociaal/maatschappelijke insteek, gericht op versterking van de diversiteit en het faciliteren van een dansopleiding voor ieder talent. In positieve zin opvallend is ook het aantal mannelijke studenten in de opleidingen.

De uitvoering van de opleidingen op twee locaties vraagt veel van docenten, roept hier en daar vragen op over de efficiëntie, maar biedt studenten in Groningen wel de mogelijkheid zich te ontwikkelen in multidisciplinaire projecten.

Het panel stelt vanuit internationaal perspectief vast dat de opleiding de afgelopen jaren in staat is geweest haar excellentie vast te houden en – sterker nog – deze op onderdelen verder te verankeren. In de Nederlandse context is weliswaar sprake van een relatief klein opleidingsinstituut (LMIPA), maar – zo vindt het panel, gesteund door veel van de internationale gesprekspartners tijdens de audit – in zijn soort ook een van de meest vooraanstaande ter wereld.

Met het oordeel 'voldoet' voor de hbo-bacheloropleiding Dans, de hbo-bacheloropleiding Docent Dans en de Associate degree Dans van LMIPA op alle vier NVAO-standaarden, komt het panel voor alle drie de opleidingen als geheel tot een '**positief**' eindoordeel.

6. AANBEVELINGEN

In aanvulling op hetgeen het panel al recommandeert in de rapportage, geeft het de opleiding nog het volgende mee:

- Profileren op sociaal maatschappelijke oriëntatie op diversiteit is fraai; overweeg ook om een verbinding te leggen met de twee andere profilerende thema's van de Hanzehogeschool: 'healthy ageing' en 'entrepreneurship';
- Leg meer focus op Frankrijk/Italië en Spanje in plaats van vrijwel uitsluitend het Angelsaksisch taalgebied, dit ten gunste van een breder toekomstig werkveld;
- Besteed in de opleiding meer aandacht aan de fase waarin de fysieke prestaties afnemen en er een 'Plan B' moet zijn; daarbij zou ook gedacht kunnen worden aan een verbreding naar andere disciplines, zoals regisseren, dramaturgie, decorbouw en acteren;
- Versterk de focus op het acteren ten gunste van de 'triple threat' positionering;
- De stijgende lijn die het werkveld ervaart ten aanzien van zangresultaten voort te zetten;
- Overdenk het afstudeerproduct van de Ad en – indien de huidige vorm gehandhaafd wordt – versterk de koppeling tussen praktijk en theorie/onderzoek bij het afstuderen van de Associate degree studenten;
- Faciliteer het multidisciplinair werken voor alle studenten en koppel dit aan internationalisering en honourstrajecten;
- Het aantal stages in het reguliere onderwijs kan worden uitgebreid. Daarbij is het belangrijk voldoende mogelijkheden te bieden buiten LMIPA en organisaties waarmee wordt samengewerkt, om zo de persoonlijke ontwikkeling van docent dansstudenten optimaal te faciliteren.

BIJLAGE I Scoretabellen paneloordelen

Hanzehogeschool, hbo-bachelor Dans - voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3. Toetsing	voldoet
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	voldoet
Algemeen eindoordeel	positief

Hanzehogeschool, hbo-bachelor Docent Dans - voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3. Toetsing	voldoet
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	voldoet
Algemeen eindoordeel	positief

Hanzehogeschool, hbo-Associate degree Dans - voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3. Toetsing	voldoet
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	voldoet
Algemeen eindoordeel	positief

BIJLAGE II Programma, werkwijze en beslisregels

**Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling
t.b.v. hbo-bacheloropleidingen Dans en Docent Dans en de hbo Associate degree-
opleiding Dans – Hanzehogeschool Groningen – Lucia Marthas Institute for
Performing Arts op 28 en 29 mei 2019. Locaties: Amsterdam en Groningen.**

Programma – dag 1 – 28 mei 2019 – locatie Amsterdam

Tijd	Onderdeel	Aanwezigen	Onderwerpen
08.00 – 09.00	Vooroverleg	Audit panel	
09.00 - 10.00	LMIPA in vogelvlucht	Management	Welkom Strategie, missie en visie
10.00 - 12.00	Het onderwijs in praktijk	Audit panel	Demonstratie
12.00 – 13.00	Lunch	Audit panel	Bestuderen van documenten en intern overleg
13.00 - 14.00	Educatieve eenheden	Teamleider Hbo Assistent teamleider Groningen, lid OC en SMR Assistent teamleider Ba Docent Dans, Research coördinator	Kenmerken van de opleidingen Onderwijs in domeinen Toetsstelsel Stages Onderzoekleerlijn Studiebegeleiding
14.00 – 15.00	Docenten	Docent psychologie, lid OC, voorzitter honourscommissie Docent modern, projectonderwijs Coördinator domeinen Music Theatre, Interdisciplinary practical Docent TLSD	Curriculum Inhoud domein(onderdeel) Toetsen en beoordelen Bijscholing Honours
15.00 - 15.30	Overleg	Audit panel	Bestuderen van documenten en intern overleg
15.30 – 16.30	Examencommissie	Voorzitter '18-'19, '17-'18, lid '16-'17 Secretaris '18-'19 Lid '18-'19, lid en vervangend voorzitter '17-'18 Toetsbureau, secretaris examencommissie '16-'17 en lid '17-'18	Taken en verantwoordelijk- heden Kwaliteitsborging toetsen en beoordelen en examens
16.30 - 17.30	MT-leden	Manager Clients Manager People Manager Developments	Ontwikkelingen en relatie met het werkveld Resultaten en onderwijsrendement Personeelsbeleid en bijscholing Internationalisering

Programma – dag 2 – 29 mei 2019 – locatie Amsterdam

Tijd	Onderdeel	Aanwezigen	Onderwerpen
08.30 – 09.00	Ontvangst	Audit panel	Ontvangst, vooroverleg
09.00 – 10.30	Demonstratie examenonderdelen Dise (Ba Dans)	Audit panel	Toelichting door management
11.00 – 12.00	Alumni en werkveld vertegenwoordigers	Werkveldvertegenwoordigers Alumni	Kwaliteit van het onderwijs en de afgestudeerden
12.00 – 12.45	Studenten	Ba Docent Dans, OC, SMR Ba Dans en Ba Docent Dans, OC, SMR Ba Dans Adam Ad Dans Adam Dans en Docent Adam, SMR, OC	Kwaliteit docenten Informatievoorziening Aansluiting vooropleiding / toelating Inhoud lesprogramma Toetsen en beoordelen Studiebegeleiding Stages
12.45 – 13.30	Werklunch	Audit panel	Intern overleg
13.30 – 14.00	Terugkoppeling	Audit panel	

In verband met de privacywetgeving zijn hier uitsluitend de functies/rollen van gesprekspartners opgenomen. De namen van de gesprekspartners zijn bij de secretaris van het auditpanel bekend.

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende opleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland' van september 2018. Daarin staan de standaarden vermeld waarop het auditpanel zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het auditpanel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

De secretaris lichtte het auditpanel voorafgaand aan de visitatie uitgebreid voor over het beoordelingskader en de -procedure en over de van hen verwachte attitude voor, tijdens en na de visitatie. Tevens zorgde de secretaris voor een kalibratie van het auditpanel door de interpretatie van de standaarden, de oordelen en de beslisregels door te nemen. Tijdens het audittraject bewaakte de secretaris de correcte procesgang, zag erop toe dat het oordeel van het auditpanel conform het kader tot stand kwam en ondersteunde het proces van de oordeelsvorming.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditpanel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de betreffende opleiding. Voorafgaand aan het locatiebezoek vond een voorbereidend intern paneloverleg plaats waarin het auditpanel het informatiedossier en de onderliggende documenten besprak. Bovendien zijn de bevindingen van het auditpanel over de eindwerken tijdens het vooroverleg onderling gedeeld.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditpanel geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditpanel met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Het auditpanel bood studenten, docenten en andere betrokkenen bij de opleiding die niet waren opgenomen in het programma van het locatiebezoek, de gelegenheid om zaken onder de aandacht te brengen die zij van belang achten voor de beoordeling. Het auditpanel heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding de mogelijkheid daartoe tijdig en op correcte wijze bij hen onder de aandacht heeft gebracht en hen heeft geïnformeerd over hoe zij contact konden opnemen met de secretaris van het auditpanel

Afstemming deelpanels binnen het cluster

De visitatie binnen dit cluster is uitgevoerd door de visitatiebureaus Hobéon, AeQui en Musique waarbij Hobéon twee hogescholen en de concullega's vier hogescholen hebben beoordeeld. Gedurende het traject hebben de voorzitters van de betrokken kernpanels met elkaar afgestemd over de opzet en de focuspunten van de audits.

Het oordeel van het auditpanel, vastgelegd in een conceptrapport, werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een standaard 'voldoet', 'voldoet ten dele' of 'voldoet niet' scoren. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland, September 2018'. Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding. Het eindoordeel over de opleiding luidt: 'positief', 'positief onder voorwaarden' of 'negatief'.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende beoordelingskader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Beperkte opleidingsbeoordeling

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval positief indien alle standaarden 'voldoet' scoren.

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval positief onder voorwaarden indien Standaard 1 voldoet en maximaal twee standaarden een 'voldoet ten dele' scoren, waarbij het auditpanel het opleggen van voorwaarden adviseert.

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval negatief indien:

- een of meer standaarden 'voldoet niet' scoren
 - standaard 1 'voldoet ten dele' scoort
 - een of twee standaarden 'voldoet ten dele' scoren, waarbij het auditpanel niet adviseert om voorwaarden op te leggen;
- drie of meer standaarden 'voldoet ten dele' scoren.

BIJLAGE III Lijst geraadpleegde documenten

- Zelfevaluatierapport opleiding;
- Domeinspecifiek referentiekader en de beoogde leerresultaten van de opleiding;
- Opleidingsrendementen;
- Schematische programmaoverzichten;
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
 - leerresultaten, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docenten en studiepunten;
- Onderwijs- en examenregeling – OER;
- Overzicht van het ingezette personeel;
 - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
- Jaarverslagen 2016-2017/2017-2018 examencommissie en verslagen januari/maart 2019 opleidingscommissie;
- Kwaliteitszorgplan 2019-2020;
- Jaarverslag Management 2017-2018;
- Verslagen werkveldcommissie/audities;
- Examenplannen en matrices alle drie de opleidingen;
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen;
- Representatieve selectie van handboeken en overig studiemateriaal;
- Overzichtslijst van alle eindwerken van de laatste twee jaar:

Het auditpanel heeft de volgende eindwerken bekeken¹:

Aantal	Locatie	Opleiding	Aantal	Locatie	Opleiding
1	A	Ba Dans	15	G	Ba Docent Dans
2	A	Ba Dans	16	G	Ba Docent Dans
3	A	Ba Dans	17	G	Ba Docent Dans
4	A	Ba Dans	18	G	Ba Docent Dans
5	A	Ba Dans	19	G	Ba Docent Dans
6	A	Ba Dans	20	A	Ad Dans
7	A	Ba Dans	21	G	Ad Dans
8	G	Ba Dans	22	A	Ad Dans
9	G	Ba Dans	23	A	Ad Dans
10	G	Ba Dans	24	G	Ad Dans
11	G	Ba Docent Dans	25	G	Ad Dans
12	A	Ba Docent Dans			
13	A	Ba Docent Dans			
14	A	Ba Docent Dans			

Het panel heeft bovendien tijdens de audit performances van studenten op afstudeerniveau gezien.

¹ Om redenen van privacy zijn de namen van afgestudeerden en hun studentnummers van wie het panel de eindwerken heeft bekeken niet opgenomen in deze rapportage. Namen van de afgestudeerde studenten, hun studentnummer evenals de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditpanel.

BIJLAGE IV Panelsamenstelling

Naam visitatiegroep:	HBO Dans
----------------------	----------

Korte functiebeschrijvingen van de panelleden die deelnamen aan het auditpanel van de in dit beoordelingsrapport beschreven opleiding.

Naam	Korte functiebeschrijvingen
De heer drs. G.M.R. (Roel) Klaassen MSM	Roel Klaassen is zelfstandig interimmanager en adviseur in het hoger onderwijs op het gebied van kennisvalorisatie, kwaliteitszorg, organisatiestructuur en cultuurverandering, (her)positionering en programma-innovatie.
Mevrouw B. (Barbara) Wittebol MA	Barbara Wittebol was tot 1 mei jl. executive producer en directielid bij Stage Entertainment Nederland (voorheen Joop van den Ende Producties).
De heer Prof. M.D. (Michael) Mills	Michael Mills is a Professor for Vocal Coaching and Accompanying in the Musical Department of the Folkwang University of the Arts, Essen.
De heer J. (Jacques) van Meel	Jacques van Meel is choreograaf, theatermaker en oud-directeur Fontys Dansacademie Tilburg. Hij is zelfstandig consultant op het gebied van dans, kunst en onderwijs en gastdocent bij diverse instellingen.
Mevrouw E.M.M. (Liesbeth) Wildschut	Liesbeth Wildschut is onderzoeker Theater en dans Studies aan de Universiteit Utrecht en was hier tot voor kort docent en onderzoeker op het gebied van dans bij de bacheloropleiding Media en Cultuur en de MA Contemporary Theatre, Dance and Dramaturgy.
Mevrouw M.W. (Suzanne) uit den Bosch	Suzanne uit den Bosch is vierdejaars student Danseducatie bij Fontys Hogeschool voor de Kunsten.

H.R. (Rob) van der Made	Rob van der Made is NVAO-gecertificeerd secretaris.
-------------------------	---

Op 23 mei 2019 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de opleidingen Dans, Docent Dans en Associate degree Dans van Hanzehogeschool Groningen onder de nummers 008060 (B Docent Dans) en 008069 (B Dance en Ad Dans).

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van Hobéon. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende ten minste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling - anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het evaluatiebureau -, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl